

Sosyal Gelişim

GİRİŞ

Bireyin içinde yaşadığı sosyal çevreyi nasıl anlamlandırdığı ve diğer insanlara ilişkin izlenimlerini nasıl oluşturduğu, ilk çağlardan bu yana ilgi çekici bir konu olmuştur. Kullanılan ve işlevsel özelliklerine bağlı olarak değerlendirilen objelerin algılanmasından farklı olarak, düşünce, duygu, yetenek ve amaçlarında dikkate alındığı, insanlar hakkında izlenimler oluşturma süreci sosyal psikolojide sosyal algı olarak isimlendirilir.

İnsan biyo-kültürel ve sosyal bir varlıktır. Kültürel koşullar içinde sosyal ilişkiler, hem toplumun hem de bireyin yapısını etkiler. Bireyin tüm yaşamı çevre-

sine uyum sağlamak çabası içinde geçer. Bu uyum çabası doğumdan başlayarak bir gelişim göstermektedir.

Daha yaygın bir tanımla sosyal gelişme; kişinin sosyal uyarıcıya özellikle grup yaşamının baskı ve zorluklarına karşı duyarlılık geliştirmesi, grubunda ya da kültüründe baskalarıyla geçinebilmesi, onlar gibi davranabilmesidir.

İlişkilere hakim olan duyguları başarıyla yönetmek, yaklaşma kurmak, başkalarının en iyi yönlerini ortaya çıkarmak, iyi bir takım üyesi olmak demektir. Diğer insanlarla geçinebilmek ve iyi ilişkiler kurabilmek

için gerekli olan yetkinlikler sosyal beceriler olarak adlandırılmaktadır.

Sosyal beceriler büyük ölçüde empati yeteneğine dayanır ve insanlar arasındaki iyi ilişkilerin temelini oluşturur. Sosyal beceriler konusunda ustalaşmış kişiler, diğer insanlarla tam bir etkileşim gerektiren her türlü etkinlikte başarılı olurlar.

SOSYAL GELİŞİM

Sosyalleşme, kişinin toplumun standartları doğrultusunda kendi davranış stilini oluşturmaya ve diğer insanlarla iyi ilişkiler geliştirerek toplumda kabul edilen bir birey haline gelme süreci olarak tanımlanabilir.

Son yıllarda "prososyal davranışlar" tanımı sık kullanılmaya başlanmıştır. "olumlu kişiler arası ilişkiler olarak da adlandırılmaktadır. Bunlar, empati, işbirliği, paylaşma gibi diğer insanların mutluluğu ile ilgili ve diğer insanların yararına olan duygular olarak düşünülmektedir.

Sosyalleşmenin hayat boyu sürebilme özelliğinin yanı sıra bu sürecin önemli bir kısmının ergenliğe kadar tamamladığı da göz ardı edilmemelidir.

REHBERLİK SERVİSİ

Cilt 1, Sayı 1

20/11/2013

3-4.SINIFLAR REHBER ÖĞRETMENİ ELİF SARI

Bu sayıda:

Sosyal Becerilerin Tanıtılması	2
Sosyal Becerilerin Tanıtılması	3
Okul Çağında Sosyal Gelişim	3
Okul Çağında Sosyal Gelişim	4
Sosyalleşmenin İnsan Hayatı İçin Önemi	4
Çocuğun Sos.Gel..Etk.Fak.	4
Okulun Bir.Sos. Yeri ve Önemi	5

Sosyal Becerilerin Tanıtılması

Selamlaşma: Sosyal etkileşimdeki ilk basamak diğer kişi ve/veya kişileri selamlamaktır. Sadece sözel olarak "Merhaba" ? "Nasılsın?" gibi ifadeleri kullanmak yeterli olmamakla birlikte, beden duruşu, yüz ifadesi, bakış, ses tonu da selamlaşmanın vazgeçilmez öğeleridir. Selam verilecek kişiye doğru dönülmeli, göz teması kurarak, yumuşak bir ses tonuyla gülümseyerek uygun selamlaşma ifadesi kullanılmalı, gerekli durumlarda tokalaşılmalıdır.

Kendini Tanıtma: Kendini tanıtmanın belli başlı basamakları şunlardır: Kendini tanıtacak kişinin diğer kişi yada kişilere yönelerek, gülümseyip,

"Benim adım" demesidir. Tüm bu basamaklarda göz kontağı kurmak büyük önem taşımaktadır. Karşı tarafı da ismini belirtmesinin ardından "Tanıştığıma sevindim," cümlesi olumlu havayı pekiştirecektir.

Dinleme: Dinlemede önemli unsurlardan biri konuşan kişiye doğru dönüp, ona bakmaktır. Dinleme esnasında başka bir şeyle uğraşmamak, diğer kişilerle konuşulmamalıdır, Ayrıca konuşan kişiye ilgili ve dikkatli bir tavır içinde olunmalı. Konuşan kişinin sözü kesilemeden, sessizce ve sabırla dinlemek gerekir.

Soru Sorma: Soru sormadan evvel ne sorulacağına ve nasıl sorulacağına

dair düşünülmelidir. Ardından da neye ihtiyaç varsa, net, açık ifadelerle sorulmalıdır. Soru sorulacak kişinin dikkatinin çekilmesi önemlidir. Meşgulse işini bitirmesi ya da ara vermesi beklenilmeli, eğer sorulacak durum çok acilse izin alınarak soru sorulmalıdır.

Teşekkür Etme: Teşekkür etme, kişiyi karşısındakinin yaptığından dolayı duyduğu memnuniyeti belirtmesinin en güzel yollarından biridir. Teşekkür edileceği zaman o kişinin meşgul olmaması ve teşekkür edilen davranışın özellikle belirtilmesi son derece önemlidir.

Kurallara Uyuma: Kurallar ortamda

bulunan herkesin rahatlığı ve işlerin sorunsuz işlenmesini sağlamak amacıyla oluşturulurlar. Bu nedenle kurallar hakkında yapılan açıklamalar dikkatle dinlenmeli. Ortamda bulunan herkesin bu kurallara uyacağı unutulmamalı. Anlaşılmayan bir kuralla ilgili, zaman kaybetmeden açıklama yapan kişiye soru sorulmalı.

Sözel Yönergelere Uyuma: Bu becerinin gerçekleştirilmesinde dinleme-

nin önemi- oldukça fazladır. Verilen yönerge dinlenilerek yönergede belirtilen hususlar düşünülmeli. Yönergeyle ilgili anlaşılmayan bir durum olduğunda yönergeyi veren kişiye zaman kaybetmeden sorulmalı.

Duygularını Uygun Bir Biçimde İfade Etme: Duyguların ifade edilmesi için uygun zaman kollanmalı. Duyguların ifade edileceği kişinin uygun olup olmadığına da dikkat edilmeli. Konuş-

maya gidildiğinde duygu ve o duyguya sebep olan olay tanımlanmalı. Karşıdaki insanın vereceği cevap dinlenir, o kişiye de dinlediği için teşekkür edilir.

Yardım Etme: Bir kişinin yardıma ihtiyacı olduğu anlaşıldıktan sonra o kişinin yanına gidilerek "yardım edebilir miyim?" ya da "(duruma göre) Size/Sana nasıl yardım edebilirim?" diye sorulur.

Yardım İsteme: Bireyler bazen büyük çabalar göstermelerine rağmen, birtakım işleri yapmakta diğer bireylerin desteğine ihtiyaç duyabilirler. Diğer insanlardan yardım isterken o kişiye doğru dönüp, nazik bir üslupla yardım isten-

melidir. Yardım isteme becerisinin gerçekleştirilmesinde sahip olunması gereken ön beceri teşekkür etmedir.

Paylaşma: Bazen aynı nesnenin birden fazla kişi tarafından kullanıl-

ması gerekebilir. Bu durumda izlenebilecek en uygun yol, kısa periyotlarla ve sırayla nesnenin kullanımıdır.

Özür Dileme: Sosyal anlamda kabul edilmenin önemli şartlarından biri de özür dileyebilmektir. Özür dilenmesi gerekli durumlarda vakit kaybetmeden, o kişinin yanına gidilerek, içten bir ifade, yumuşak bir sese tonu ile özür dilenen durum da belirtilerek özür dileme ifadesi kullanılmalı.

OXFORD QUALITY

Sosyal Becerilerin Tanıtılması

Kızgınlığını Kontrol Etme: Kızmak son derece insani bir durumdur. Mühim olan kızmış olmak değil, kızgınlığı belli ediş tarzıdır. Kızıldığı zaman karşı tarafa zarar vermeden, sorunu çözmek ve kızgınlığımızı uygun biçimde ifade etmek için, derin nefesler alıp, aslında neyin kızmaya yol açtığı düşünülmelidir. Normal ses tonu kullanılmaya çalışılarak, kızılan kişiye dönüp, kızılan durum vurgulanmalıdır.

İltifat Etme: Bireyler etkileşim halinde oldukları kişilerin olumlu yönlerini, durumlarını vurgulayabilmelidirler. Bu, ilişkileri pekiştirecektir, ılımlı bir hava oluşturacaktır, İltifat edilirken, o kişiye dönülüp, adı söyle-

nerek, iltifat edilen unsur belirtilmelidir. Yumuşak bir ses tonu, nazik bir üslup ve tebessüm, becerinin tamamlayıcı unsurlarındandır.

Uzlaşma: Var olan problemlerin çözüm yollarını bulmak, uzlaşmak sosyal etkileşimin temel yapı taşlarından biridir. İnsanlar bazen anlaşamayabilirler, söylenilen bir sözü karşı taraf beğenmeyebilir, onaylamayabilir. Her insanın birbirinden farklı olduğu unutulmayarak bu anlaşmazlıklar problem haline getirilmemelidir. Aksine ilişkiyi zedelemeyecek şekilde her iki tarafı da memnun edecek ve iki tarafa da en az zarar verecek bir

çözüme ulaşabilmek için tüm bireyler çaba sarf etmelidirler.

Okul Çağında Sosyal Gelişim

Bu dönemde çocuk ilköğretime başlamıştır. Okulda uyulması gereken kurallar, daha önceden hiç karşılaşmadığı akran grubu, öğretmenler, idareciler, başarmak zorunda olduğu dersler, sorumluluklar ve farklı bir çevre, çocuğun uyumunu zorlaştıran başlıca nedenlerdir. Okul öncesi eğitimin önemi burada daha da göze çarpmaktadır. Çünkü bu çocuklar, akran grubu ve öğretmenleri ile etkileşimleri so-

nucunda, kendi yaşantıları yoluyla pek çok sosyal becerileri edinmişlerdir.

Çocuğun okula başlaması ile birlikte, daha çok sayıda arkadaşla etkileşimde bulunduğu, aile ilişkilerinin öneminin yanında, arkadaşlık ilişkilerindeki önemin ağır bastığı ve grup oyunlarının arttığı gözlemlenir. Akran gruplarına katılmak hem çocuk için bir ihtiyaç hem de sosyalleşmesi için bir zorunluluktur.

Altı-sekiz yaşlar arası kız ve erkek çocuklar pek fazla ayırım yapmaksızın bir çok oyunu birlikte oynayabilirler. Ancak 9-11 yaşlarına gelen çocuklar, kendi cinsinden olan arkadaşları ile oynamayı tercih ederler. Bu yaşta kızlar kızlarla, erkekler erkeklerle oynarlar. Kızların erkeklerle, erkeklerin de kızlarla oynaması, arkadaşları arasında alay konusu olur. Kızlar erkekler tarafından "mız mız" erkek-

OXFORD QUALITY

ler de kızlar tarafından "kaba" olarak görülürler. Her iki grupta birbirine isimler takar.

İlköğretimin ilk yıllarından itibaren çocukta hızlı bir sosyalleşme süreci ile bencil duygu ve davranışları azalır. Başkaları ile daha iyi ilişkiler kurmaya başladığı, gruba daha iyi uyum sağladığı, işbirliği kurmada daha başarılı olduğu görülür. Çocuk için girdiği akran grubunun ölçülerine uymak

bir zorunluluktur.

Bu yaş grubunda görülen önemli bir özellik, kolay etkilenmedir. Bu yaş çocukları kendi arzularının diğer çocukların doğrultusunda olduğu inancındadır. Bu da onların gruba girmelerini kolaylaştırır. Hiçbir dönemde rastlanmayacak düzey-

deki kolay etkilenme bu evrede görülür. Bunun ,

Okul Çağında Sosyal Gelişim

aksine bu yaş grubunun bir başka özelliği de düşünce ve hareketleri ile diğer çocuklara karşı olmasıdır. Kendi akranlarıyla rekabet çoğunlukla kavga ile sonuçlanır.

Rekabet etmek doğal ve değer taşıyan bir güdülenmedir. Ancak diğer çocukların başarıları ile yeteneklerinin akla uygun bir biçimde kabul edilmesi ile daha ılımlı bir hale getirilmesi iyi olur. Bazı çocuklar yarışma ortamı ile karşı karşıya kaldıkları zaman, eleştirilme ya da reddedilem riskini azaltmak için etkileşime girmekten kaçınabilirler. Bu durum ise çocukta benlik saygısını zedeleyebi-

leceği gibi çocuğun sosyal uyumunu da bozabilir. Çünkü sosyal davranışlarının gelişmesinde kişinin kendisini algılayış biçimi oldukça önemlidir. Okul çocuğunun genellikle evde anne ve babası ile ilişkileri iyidir. Onların yanında kendilerini mutlu ve güvenli hissederler. Anne ve babalarını kendilerine özdeşim modeli olarak seçerler. Bu dönemde çocuk, anne ve babasının dışında yakın çevrelerindeki diğer yetişkinlerin ve öğretmenlerin beğendikleri yönlerini görmeye başlarlar. Böylece onlarda gözlemledikleri

olumlu davranışları da benimseyerek onlar gibi olmaya çalışırlar.

Sonuç olarak bu yaş çocuklarında arkadaşlık geçen yıl daha kararlı bir duruma gelir. Başkalarının kendileri hakkındaki düşüncelerine karşı duyarlılık gösterirler. Toplumdaki ahlak yargılarını, standartları ve tavırları öğrenmişlerdir. Başkalarının haklarını dikkate almaya çalıştığı gibi kendi haklarını korumasını da bilir.

Sosyalleşmenin İnsan Hayatındaki Önemi

Sosyalleşme insanın sosyal bir varlığa dönüşme süreci olarak ele alındığında, bireyin içinde yaşadığı kültürü maddi ve manevi öğelerle öğrenmesinin tek yoludur. İçinde yaşadığı kültürü öğrenen birey, bu kültürde yaşamasını sağlayacak davranışları da sosyal etkileşimlerle kazanacaktır. Böylece sosyalleşme kişinin bireyselliği ile toplumsal-kültürel

çevre içinde yer bulabilmesinde belirleyici rol oynamaktadır.

İçinde yaşadığı kültürü öğrenen birey, bu kültürde yaşamasını sağlayacak davranışları da sosyal etkileşimlerle kazanacaktır.

Çocuğun Sosyal Gelişimini Etkileyen Faktörler:

Çocuğun sosyalleşmesi özellikle aile içinde gerçekleşir. Aile üyelerinin özellikleri ve birbirleriyle ilişkileri, akraba, öğretmen ve arkadaş ilişkileri, çevredeki insanların çocuktan beklentileri, onun geliştirdiği bazı özellikler, örneğin, saldırganlık, bağımlılık, liderlik, iletişim kurma yeteneği çocuğun sosyalleşmesini etkiler.

OKULUN BİREYİN SOSYALLEŞMESİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Bir sosyal kurum olarak okulun sosyalleştirme süreci içinde iki önemli işlevi vardır. Bunlarda ilki, kendi başına bir takım öğrenme tiplerini gerçekleştirme sorumluluğu, ikincisiyse diğer sosyal kurumların boşluğunu doldurma görevidir.

Okulun birinci işlevi, herkeşe bilinen eğitim görevini içerir. Okul, her bireye iş ya da bilim dünyasında gerekli olan sayısal sembol ve kavramlarla, değerleri kazandırır. Okul düşünme alışkanlığının yanında, uyguladığı öğretim programlarıyla bilim kavramlarını da öğretir.

Okulun ikinci işlevinin farklı bir boyutu vardır. Aile ve arkadaş çevresi çocuğa, öteki bireylerle çalışma ve oynama alışkanlığı kazandırırken, okul bir toplumsal kurum olarak bir alışkanlığı sürdürür. İyi planlanmış bir okul öğrencilerinin eksik ya da yetersiz sosyal koşullarını telafi etme amacına da yöneliktir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocuk dünyaya geldiği günden itibaren ailesinin ve toplumun bir üyesidir. Çocuk içinde yaşadığı topluma ve kendine yararlı bir biçimde yaşayabilmek için düşünme, yapma ve hissetme yeteneklerini kullanarak içinde yaşadığı kültürün davranış oruntullerini, ahlak değerlerini ve kendi rollerini benimseyerek sosyalleşir.

Yasının gerektirdiği sosyal gelişime ulaşamamış kişi, davranışlarındaki toplumca onaylanmayan bozukluk ve toplumun kurallarından dolayı, toplumsal baskı altına alınır. Toplumsal baskı, kişinin kınanmasından başlayarak toplumdan dışlanmasına kadar gidebilir. Toplumsal baskının fazlalığı, kişinin mutsuz olmasına ve uyumsuzluğuna neden olabilir. Çocuklarda disiplin

olaylarının çoğunun altında yatan neden, sosyal uyumsuzluktur. Çocuğun ileriki yaşlardaki uyumsuzlukların kaynağı da çocukluk yıllarındaki sosyal yaşamın uyumsuzluklarıdır.

İnsanlar sosyal davranışlarını da diğer davranışların öğrenilmesi gibi aynı şekilde ve aynı ilkelere göre öğrenmektedirler.

Çocukların akranları ile olum-

lu ilişkiler kurabilme yetenekleri sosyal gelişimin önemli bir bileşenini temsil eder.

Akranların kabulünün ya da red etmesinin uzun zamandır kişilik gelişiminde önemli bir faktör olduğu düşünülmektedir. Bu etkilerin okul öncesi çağda başladığı ve çocuğun gelişimi boyunca devam ettiği kabul edilmektedir. Bu yüzden erken ço-

culuk döneminde katkıda bulunan etkenleri tanımlamak önemlidir.

Eti Mahallesi Ali Suavi Sokak
No: 15 Maltepe / Ankara

Telefon: 0 (312)2322812
Faks: 0 (312) 231 15 22
E-posta: kolej@gazi.edu.tr

REHBERLİK SERVİSİ

Gazi Üniversitesi Vakfı Özel İlköğretim Okulu'nda 3 ve 4. sınıflarımıza devam eden sevgili çocuklarımıza yönelik ""Sosyal Beceri Kazandırma Programımız" Rehberlik Servisi-miz tarafından 2013-2014 Eğitim-Öğretim yılında uygulanmak üzere planlanmıştır.

10 oturumluk iki dönemi kapsayacak programımızın içeriği ve gerekli bilgilendirmeler, K12 programı aracılığıyla öğrenci, öğretmen, idareci ve velileri-mizle düzenli olarak paylaşılacaktır.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
VAKFI ÖZEL İLKÖĞRETİM
OKULU

OXFORD QUALITY

KAYNAKÇA

Arı, Ramazan, Çağdaş, Aysel, Se-
çer(Şahin) Zarife, Çocuk ve Ergen-
de Sosyal ve Ahlak Gelişimi, Nobel,
Ankara 2002

Bacanlı, Hasan, Sosyal Beceri Eği-
timi, Nobel Yayın, 1999, Ankara

Bayhan, San Pınar, Artan,
İsmihan, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi,
Morpa, İstanbul,2004

Elif SARI, Anasınıfına devam eden
5-6 yaş grubu çocukların, anneleri-
nin çocuk yetiştirme tutumlarının,
çocuğun sosyal uyum ve becerilerine
etkisinin incelenmesi. Gazi Üversi-
tesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi (2007)

Ülgen, Gülten, Fidan Emel, Or-
ta Dereceli Kız Teknik Okulları
Çocuk Gelişimi, MEB Basımevi,
İstanbul,2002

Yavuzer Haluk, Çocuk Psikolojisi,
Remzi Kitabevi,20.basım